

OPINA națională

Revista neprüfămată ne informație, opinie și idee de larg interes național
editată de „FUNDATIA ROMÂNIA DE MÂINE”

ÎN SPIRITUL ADEVĂRULUI

AMPLASAREA NOULUI EDIFICIU AL UNIVERSITĂȚII „SPIRU HARET”

În legătură cu articolul referitor la amplasarea noului edificiu al Universității „Spiru Haret”, apărut în ziarul „Evenimentul zilei”, președintele Fundației „România de Mâine”, prof. univ. dr. Aurelian BONDREA, a adresat directorului acestui ziar, Cornel NISTORESCU, scrisoarea pe care o publicăm mai jos:

Referitor la articolul „Pentru a face loc unei universități particulare, Primăria Capitalei sacrifică Parcul Tineretului”, semnat de Eugenia Mircescu, apărut la rubrica „Scandal”, în ziarul „Evenimentul zilei”, nr. 1992 din 16 ianuarie 1999, vă cerem cuvenitul drept la replică, rugându-vă să publicați următoarele precizări:

1. În ceea ce privește afirmația cuprinsă în titlu, potrivit căreia Primăria Capitalei sacrifică Parcul Tineretului pentru a face loc unei universități particulare, aceasta este falsă, având caracter de dezinformare și incitare a opiniei publice. În toate documentele oficiale ale Primăriei Capitalei, pe harta Municipiului București, ca și în Planul Urbanistic de Detaliu, **parcela A**, pe care urmează să se construască Universitatea „Spiru Haret”, și care face obiectul avizului de mediu, **nu figurează ca făcând parte din Parcul Tineretului sau din alt parc.**

2. Să informația, conform căreia, pentru construirea Universității „Spiru Haret” se va dezafecta o parcelă de 8000 m², unde există vegetație de interes dendrologic (22 bucați de arbori răsinoși, 209 bucați arbori foioși, 55 bucați arbusti răsinoși și 121 bucați arbusti foioși) este neadevărată. Mai exact, în acest perimetru există 2 nuci uscați. De fapt, potrivit celor prevăzute în documentația de proiectare și construcție a Complexului Universitar și Cultural, Fundația „România de Mâine” își propune **nu să distrugă, ci să amenajeze și să extindă spațiul verde, alocând, în acest scop, mai multe miliarde de lei.**

3. **Parcajele**, la care se face referire în materialul publicat, vor fi amplasate subteran,

cu intrare directă din B-dul Tineretului, necontribuind, deci, la poluarea zonei.

4. Apariția acestui articol la rubrica „Scandal” nu se justifică. Dezbaterea publică, organizată în vederea obținerii avizului de mediu, a fost inițiată de Fundația „România de Mâine”, prin anunțul publicat în cotidianul „Adevărul” din 15 decembrie 1998. Potrivit legii, dezbaterea are caracter consultativ. Ca la orice dezbatere, este normal să existe păreri pro și contra și, ca urmare, nu poate fi vorba de un scandal. De fapt, în cadrul dezbaterei publice, doar două persoane s-au pronunțat împotriva construirii Universității „Spiru Haret” pe acest amplasament, toți ceilalți participanți aducând argumente solide în favoarea edificării ei.

5. În ceea ce privește titlul articolului, Legea Învățământului nu face discriminări între universitățile de stat și cele particulare. **Ca și universitățile de stat, și cele particulare trebuie să dețină spații adecvate procesului de învățământ, în proprietate.** Astfel, la articolul 115(3) din Legea Învățământului, se precizează: „**După două cicluri de școlarizare ulterioare acreditării, instituția sau unitatea de învățământ trebuie să facă dovada că deține în proprietate cel puțin 50% din spațiile de învățământ și că, în toată perioada anterioară, a utilizat cel puțin 25% din venituri pentru investiții în baza materială proprie.**”

6. Fundația „România de Mâine” consideră că nu există motive obiective pentru care Agenția de Protecția Mediului București ar putea să refuse emiterea avizului de mediu.

Prof. univ. dr. Aurelian BONDREA
Președintele Fundației „România de Mâine”
Rectorul Universității „Spiru Haret”

ALEXANDRU IOAN CUZA

El a știut „să intemeieze un adevărat neam, într-o țară adevărată”
Nicolae IORGA

UNIREA din 1859 – actul energetic al națiunii Simpozion aniversativ la Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret”

Paginile 4-5

REDRESAREA economiei naționale cere politici active

Prof.univ.dr. Constantin MECU

Cu câteva luni în urmă, în paginile „Opniei naționale” menționam drept condiții ale stopării degradării economiei, promovarea unor politici economice active și accelerarea reformelor structurale.

Premisele constituirii acestor condiții au început, între timp, să prindă contur. Necesitatea promovării politicilor economice active este tot mai acut resimțita de responsabilii politicilor economice, îndeosebi la nivelul parlamentului. Unii „tineri finanțați”, susținători ai ortodoxismului monetarist, au fost înlăturați de la timona economiei, locul lor înțepând să-l ocupe specialiști pragmatice, trecuți prin retorele microeconomiei. Formaționi politice din arcul

guvernamental sau din opoziție dau publicitatea „decaloguri” ori programe economice cu diverse alte denumiri care vădesc declanșarea procesului de consientizare a imperativului adoptării unor măsuri de politică economică complexe, flexibile, care să reflecte specificul cerințelor propriei noastre economii și nu imaginația birocaților diverselor instituții monetar-financiare internaționale.

În aceste împrejurări, este utilă examinarea uneia din cele mai eficiente politici economice active, anume stimularea investițiilor. Promovarea viguroasă a acestei politici ar putea fi „vârful de lance” al relansării economiei naționale.

(Continuare în pag. 3)

Oaspeți de seamă la „Spiru Haret”
Altobrando Chiarini
despre
D'Annunzio

Pag. 2

COLTUL LUI DECENEU

PUCCINI ȘI DARCLÉE

Paul EVERAC

Un distins critic muzical, dl. Vasile Donose, a înșirat de curând la un post TV vocile românești care s-au ilustrat și se ilustrează pe marile scene ale lumii, de la Haricleea Darclée și Elena Teodorini până la generația de azi, Burlacu, Vâduva, Filip și propria sa frică, admirabilă Ruxandra Donose. Școală mare, ce mai! Dar Grozăvescu, Buzea, Piso și atâtia alții! Dar dinjură noștri eminenți Perlea, Silvestri, Georgescu, Celibidache! Nemaiispunând că în toate orchestrelle lumii se găsesc instrumentiști români, și nu puțini! Tot atâtea motive de mândrie: prezența românească se ilustrează pretutindeni! Cu ceva mai multă reclamă, stăruiuță organizatorică etc., am fi binecunoscuți în lume. Inegalabilită Darclée? Doar ea l-a inspirat pe Puccini când a scris Tosca!

Acest exemplu l-am folosit și eu când faceam propagandă culturală la Veneția. Auditoriul asculta cu bunăvoieță. Minunată trebuie să fi fost Darclée, dacă l-a inspirat pe marele Puccini!

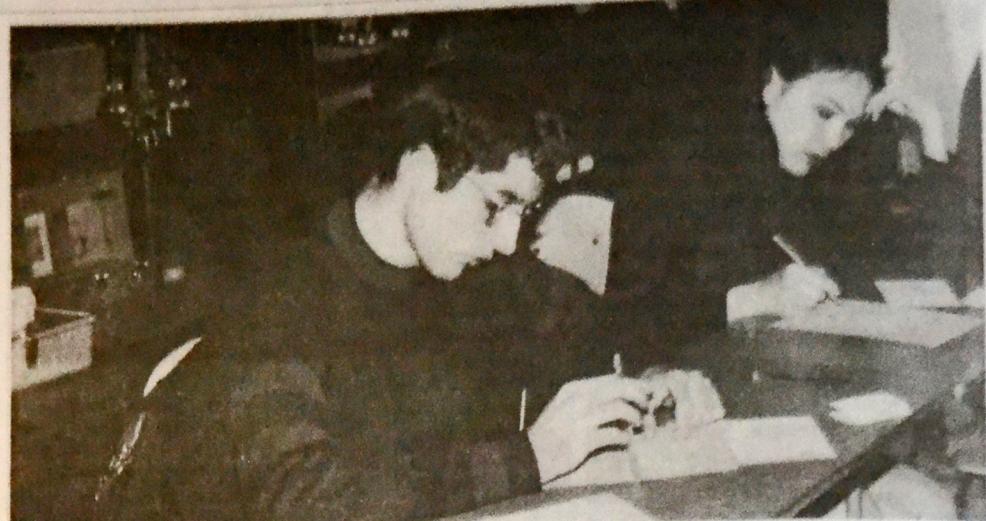
L-a inspirat, da. I-a stimulat simțirea. A avut succes la celebrul muzician. Când acesta a uitat să scrie o aria aparte, Darclée a intervenit, l-a rugat, și Puccini, binevoitor, probabil îndrăgostit, a compus „Visi d'arte”, - o capodoperă, nu?

Dar o capodoperă a lui Puccini. A lansat-o Haricleea Darclée, au cântat-o și alte cântăreți, o cântă de atâtia anii, zeci, sute, mii de soprane pe față pământului! Cântăretele se schimbă, Puccini rămâne. El, Puccini, este temeiul. El e creația. El e mesajul. El propunerea, alcătuirea, perfecțiunea componistică. Ceilalți sunt interpreți, simpli interpreți, în cap cu Haricleea Darclée pentru Tosca. Ceilalți preiau, transformă, înnolesc, transfigurează partiturile, încercând să fie căt mai aproape de gândul maestrului. Toate cântăretele lumii, toate cântăretele noastre și toți cântăreții noștri, cam atâtă pot să facă: să preia. Să interpreteze. Să împrumute culoare, emoție, calitate vocală și (eventual) sufletească celui ce a creat.

Dar cel care a creat e ca în fotdeaua, în ce ne privește, la ceilalți. Acolo sunt și Puccini și Verdi, și Mozart și Beethoven, și Wagner și Berlioz, și Ceaikovsky și Mussorgsky și încă o sută din cei ce configurează câmpul creației de operă. Și mai sunt, cel puțin tot pe atâtia, creatori de simfonii, requiemuri, oratori, la care sănguiesc, din răsputeri, presupun cu succes, instrumentiști plecați din România. Instrumentiști sunt sau au fost ai noștri, creatori sunt sau au fost ai lor. Aici e mica diferență care ne aruncă puțin în marginea lumii. Darclée l-a animat pe Puccini, dar Puccini a scris Tosca. E un noroc că Darclée a cântat această operă. Dar ea se cântă și fără Darclée...

Noi pe Puccini nu-l avem, nici pe Verdi, și nici pe ceilalți, să recunoaștem! Om fi având 15-20 de opere muzicale de care aproape nici un român nu-și mai aduce aminte nimic, nu poate îngăimă o frază. Nici cu cele 2-3 operete meritorii nu stămult mai bine, deși am avut pe Leonard și pe Dacian, dar nu pe Strauss, Léhar sau Kálmán, cunoscuți peste tot. N-am compus nici mari musicaluri, nu e genul nostru. Avem doar puternicul Oedip, primul cu stîmă de un public foarte cult, și un pic de Enescu pe îci pe colo. Fruemoasele oratori bizantine ale lui Paul Constantinescu sunt perfect ignorate în lume, ca și operele lui, ca și concertul de pian sau extraordinarul Triplu-concert. Nici alții, din școală modernă, nu răzbesc prea departe. Lumea se ridică în tribunele de fotbal cântând din „Aida” și nu din Crai Nou sau din Alexandru Lăpușneanu. Orice am face Verdi și la ei, și Puccini la fel. Noi o avem doar pe Haricleea Darclée, stimulatoare. Ei au școală, tradiția, ambientul, geniu: totul!

Și mă bate gândul acesta, deprimant, că fudulia noastră de a fi atât de buni interpreți, capătă configurația unui destin. Cam în toate, mă tem, ni se vor servi de alții partiturile, iar noi le vom executa conștiincios, ca niște interpreți talentați, ceva mai bine plătiți de ei decât în biata noastră țară, sărguind în draci ca să-i distrâm pe alții, dar nepropunându-le mai nimic...!

ALTOBRANDO CHIARINI DESPRE D'ANNUNZIO

Prof. univ. dr. George LĂZĂRESCU

Recent, studenții și cadrele didactice ale disciplinei de Limbă, Cultură și Civilizație Italiană a Universității noastre, sub conducerea devotării profesoarei Geta Popescu, au avut binemeritatul mesaj al uneia din cele mai frumoase provincii ale Italiei – Abruzzo – comunicat prin viu grai de către eminentul cărturar, dr. Altobrando Chiarini, Cavaler al Ordinului „Meritul Cultural al Republiei Italiane”, care a rostit excelenta conferință despre unul din cei mai reprezentativi poeți ai culturii italiene moderne, Gabriele D'Annunzio, născut la Pescara, oraș aflat pe tăriful Mării Adriatice, în 1863, și decedat în nordul Italiei, pe lacul Garda, localitatea Vittoriale degli Italiani, în 1938.

Dr. Chiarini a încadrat biografia în plină istorie a Italiei, și anume, în perioada în care lumea occidentală și mai ales Italia, se bucură de o oarecare bună stare, într-atât încât să-și permită o existență de „belle-époque”, în care literatura și artele să se desfășoare în toată splendoarea și abundența posibilă. Este epoca în care au triumfat verismul, impresionismul, decadentismul, în definitiv orice emancipare artistică și culturală, prin excelență.

Gabriele D'Annunzio, protagoniștul conferinței domnului Chiarini, și-a afirmat harul poetic genial încă din fragedă adolescență, chiar în Roma, orașul etern, unde și-a impus deja vocația de mare scriitor în romanul **II piacere**, pe care apoi a continuat-o prin publicarea altor numeroase volume, în

OASPEȚI DE SEAMĂ LA „SPIRU HARET”

proză, în versuri sau piese de teatru, de o originalitate senzațională care l-a impus în cele mai diverse și exigeante cercuri literare, moderne, ale epocii, atât în Italia, în limba italiană, cât și în Franța – la Paris – în cea mai autentică limbă franceză.

Așa cum a declarat conferențiarul, dr. Altobrando Chiarini, cu vădită convinere și fermitate, viața compatriotului său a fost imitabilă, în artă lui convergând toate experiențele literare ale timpului.

Virtuoz ca nimeni altul al cuvântului, în care sunete, parfumuri, senzații multiple se confundă fascinant, D'Annunzio a fost unul din poeții cei mai dotați ai Italiei – în perioada dintre 1870, anul unității și independenței țării sale, până în 1938, deci în perioada dintre primul și al doilea război mondial. Mediul de atunci a creat un motiv propice pentru înrădăcinarea celor mai multe din influențele străine, toate acestea,

în timp ce poetul Giosue Carducci, – înscununat cu Premiul Nobel în 1906 – unul din primii maestri ai lui D'Annunzio, la Bologna, continua să cânte gloriile și virtuile, al căror predicator solemn se menținea cu senină gravitate.

Deși influențele străine Patriei lui sunt multiple, tocmai pentru a depăși propria cultură – adorată și practicată cu aceeași frenzie – el și-a îmbogățit patrimoniul estetic, poetic și chiar patriotic, cu ecouri multiple din literatura franceză, germană, rusă, diversificându-și astfel genurile literare în care a excelat abundant.

Volumul **Alcyone**, de exemplu, printre altele, conține în poemele mitologice (antichitatea miturilor fiindu-i un izvor de inspirație constant), o artă desăvârșită prin care estetismul său este magistral. Volumul **Laus Vitae**, din ciclul **Laudi del cielo, del mare, della terra e degli eroi**, este apoi o adevărată peregrinare prin Grecia de fabuloasă cultură, filosofie și artă, pretext de evocare a unei lumi care s-a complăcut organic, ca om și ca artist, cântând-o cu erudiția acumulată din tinerețe, din profunda cunoaștere a limbilor greacă și latină. Din această lume l-a atras mirajul, păgânismul, miraculosul, aspecte pe care le-a prelucrat cu o sensibilitate modernă, copleșită de cea antică, într-atât încât propria existență devenise o reflectare a celei antice, deoarece imaginile lui, în majoritatea lor de rezonanță și factură mitică, se suprapun pe materia brută, camală, palpabilă, a oricărui element din natură care respiră, uman sau bestial, o vitalitate exuberantă.

Desigur că – așa cum reiese din atenta și excelentă documentare asupra întregii și abundentei opere a compatriotului său, – instinctul bravului cav. Altobrando Chiarini se relevă fi identic cu acela al poetului și scriitorului abruzzez Gabriele D'Annunzio, făcându-ni-l cunoscut pe acesta ca pe un protagonist al culturii italiene celei mai înalte, de la aspectul local primar, până la cel mai modern rafinament al perioadei lui de afirmare totală.

Conferința jinătă studenților și cadrelor didactice italieniste de invitatul nostru, demn exeget al întregii opere a lui Gabriele D'Annunzio – în număr total de 44 de volume, publicate în exceptională realizare tehnică și estetică a editurii Vittoriale degli Italiani, poate fi înscrisă ca un adevărat moment memorabil, în indelungată istorie a raporturilor culturale româno-italiene.

Au apărut primele ANALE ale UNIVERSITĂȚII „SPIRU HARET”

Expresie
în plan editorial
a vocației
științifice
a corpului
profesorat.

● Puncte de vedere ● Puncte de vedere ● Puncte de vedere ● Puncte de vedere

(Continuare din pag. 1)

Prăbușirea investițiilor în anii '90

"Descreșterea economică durabilă", fenomen caracteristic economiei românești în secolul XXI își are originea, în bună măsură, în reducerea catastrofării a investițiilor.

Dacă, timp de decenii, suprema întreținere în materie de politică economică constă în asigurarea unei "rate ridicate a acumulării", după 1990 a avut loc o veritabilă prăbușire a volumului fizic al investițiilor și a ponderei lor în indicatorii macroeconomici. (Tabel 1)

Datele prezentate evidențiază tendința decesonală de reducere a locului investițiilor în P.I.B. Amplasarea reducerii la începutul anilor '90 a luat proporții catastrofice, de 10 procente din P.I.B. în 1990, față de 1989 și de încă 4,4 procente, în 1991.

Magnitudinea acestei prăbușiri apare într-o lumină și mai clară dacă avem în vedere nu investițiile brute, ci pe cele nete. Prin deducere din volumul investițiilor brute a amortizatorilor și a sumei ce exprimă variația stocurilor se obține investiția netă a cărei pondere în P.I.B. este cu circa 2-3 puncte procentuale mai mică decât ponderea celor brute. Altfel spus, în 1990, 1991 și 1992 investițiile (nete) au fost de 17%, respectiv 12% și din nou 17%, cifre care evidențiază cu exactitate intensitatea dezvoltării pentru destinile economiei românești din primii ani ai transiției la economia de piață.

Spre sfârșitul anului 1992, când consecințele dezastrului investițional deveniseră evidente, structurile guvernamentale au încercat o reevaluare a rolului investițiilor în procesul dezvoltării. Programul de guvernare aprobat în primul trimestru al anului 1993 avea în vedere consolidarea și mobilizarea potențialului investițional al țării, prin dezvoltarea pieței capitalului, întărirea disciplinei financiare a întreprinderilor, stimularea investițiilor străine directe, promovarea unei politici lucide în domeniul investițiilor publice etc. Acest program s-a soldat cu o anumită resuscitare a inclinației spre investiții, fapt ilustrat prin sporirea sensibilă a ponderei investițiilor în P.I.B. la 20,3%, în 1994; 21,4%, în 1995 și 23%, în 1996. Din păcate, alocarea acestor investiții sportite a fost de asemenea și în structura economiei, a fost plasat într-o ambiție legislativă și financiară care descorează încă mult de a prelua asupra lui misiunea întregierii unei inclinații corespunzătoare pentru investiții pe ansamblul economiei naționale.

Una din restricțiile economice fundamentale în calea investițiilor a fost politica promovată în domeniul fiscal și bancar. După 1991, când au fost adoptate principalele reglementări bancare valabile și în prezent, punctul fix, "tînta" principală a politicilor financiare, fiscale și bancare s-a redus la gestionarea principalelor dezechilibre economico-financiare: cel bugetar - pe căile unor impoziții directe și indirecte disproporționate față de potențialul finanțării al agenților economici; cel monetar - prin intermediul unor dobânzi "real positive", fără nici o legătură cu rata reală a profitului obținut de către firme; cel valutar - prin restricții menținute an în urmă în privința accesului la propria mijloace valutare ale agenților economici. În ciuda acestei "perseverente și înțelepte" politicii finanțării-bancare promovate de "tinerii monetariști", dezechilibrele și marasmul economici se conservă și se adâncesc și în prezent.

Cu intensitate mai mare ori mai atenuată aceste condiții generale ale formării și structurării investițiilor se mențin și în prezent. (Tabel 2)

Datele din tabelul prezentat confirmă impactul distrugător al restricțiilor economico-financiare analizate asupra investițiilor. Una din cele mai importante surse de finanțare a investițiilor în economie națională contemporane, creditele pentru dezvoltare este în cazul României, derizorii, de numai 7,5%, iar pentru sectorul privat aproape nulă (2,5%). Principala sursă de finanțare a ceea ce se mai realizează în domeniul investițiilor rămâne cea constituită de fondurile proprii ale unor agenții economici de stat, epuizați din punct de vedere economic, care percep tot mai acut pregarătirea condițiilor iminentelor lor dispariții (52,8% din totalul investițiilor realizate în sectorul public). Pentru sectorul privat sunt operaționale doar surse de investiții - efortul propriu reprezentând 26,9% din totalul investițiilor acestui sector și capitalul străin, fondurile alocate de FPS și fondurile populației cu o pondere apreciabilă de 70,6%. Deasă examinăm însă mărimea absolută a investițiilor străine din economie, vom constata dimensiunile sale derizorii față

structurale, care dețin și vor schimba fundamental sistemul economic vechi care ne-a condus la criză."

Dezinteresul, lipsa de profesionalism și alte împrejurări care ar putea fi chiar mai semnificative, au generat, și ulterior au întreținut factorii obiectivi ai prăbușirii investițiilor. Primul și cel mai important dintre acești factori l-a constituit reducerea dramatică a producției interne brut în 5 din cei 9 ani ai acestui deceniu (cu 5,6% în 1990; cu 12,9% în 1991, cu 8,8% în 1992, cu 6,6% în 1993 și cu 5,2% în 1998 - primul semestru). Ușoarele recuperări ale creșterii economice din 1993-1994-1995-1996 au fost nesemnificative față de marasmul general al economiei.

In condițiile în care, din motive diverse, consumul public și privat nu a fost ajutat la noile dimensiuni ale veniturii, sursele pentru investiții s-au atrofiați progresiv sub impactul deficitelor bugetare cronice (-1,9% din P.I.B. în 1991; -4,4% în 1992; -2,6% în 1993; -4,2% în 1994; -4,1% în 1995; -4,9% în 1996; -3,6% în 1997) și ale ineficienței flagante a numeroaselor unități economice de stat - regii publice autonome ori societăți comerciale. Programele de investiții în sectorul public au fost "subtiate" treptat și nu în puține cazuri complet abandonate.

Distrugerea bazei tehnico-materiale a agriculturii, uriașă fărămitare a proprietății agricole o dată cu necesara abolire a sistemului de organizare agricolă existent,

de volumul investițiilor străine în țările vecine și cu atât mai mult față de nevoiea economiei noastre naționale. Din păcate, perspectivele creșterii volumului acestor investiții devin pe zi ce trece tot mai sumbre datorită sporirii riscului financiar reprezentat de economia națională, sanctionat rapid și fără menajamente de către agențile investiționale de rating.

Stimularea neinflaționistă a economiei

Aflată în plină criză economică, în apropierea zonei periculoase a colapsului, economia resimte imperios nevoie de adoptarea unui program de măsuri care să-i stopzeze degradarea și să preîntâmpine falimentul. Dezbatările intense ce au loc în legătură cu aceste măsuri evidențiază către direcții posibile de acțiune.

Prima dintre alternativele la îndemnăț este cea tradițională, bătătorită de lungul anilor '90, promovată de responsabilitatea instituțiilor financiar-bancare românești, fundamentată pe teze și politici specifice școlii monetariste ale F.M.I. Analizele Băncii Naționale, Raportele de prezentare al bugetului de stat, numeroase articole, interviuri, comunicări de date recentă ale reprezentanților finanțării-bancare sunt o ilustrare edificatoare a acestei alternative.

Prin care se cer bani ieftini pentru economia reală, design, prin sfidarea comandanților politicii monetare... Orice incercare de relaxare propusă a politicii monetare și fiscale nu poate să conduce decât la un val inflaționist și la o creștere și mai drastică a dobânzilor". Iar un cunoșteț publicist, prizonier al aceleiași gădiri monetariste clama alarmist: "Impozite mai mici, haos generalizat".

După opinia noastră, sansa scoaterii economiei românești din zona colapsului spre care îndrepăta vertiginos constă în adoptarea unei a treia alternative, și anume, stimularea investițiilor și a creșterii economice neinflaționistă.

Legitimitatea unei asemenea alternative compozite de politică economică rezultă din caracterul atipic al economiei românești sub aspectul structurilor de proprietate, de organizare, dimensionale, de comportament ale agenților economici. Într-o asemenea economie pluralistă, creșterea economică nu poate fi stăpânată și orientată prin politici unilaterale, ori că de tirat în acă nu este de girul unor faimoase școli de gândire economică.

În egală măsură, acastă alternativă este fundamentată și pe interdependențe pozitive, confirmate de practică, dintre politiciile de stimulare economică și cele antiinflaționiste. Este un fapt cert că relaxarea fiscalității combinată cu alte facilități pentru investitorii de capital, autohtoni și străini, însemnă venituri mai mari realizate de acestia. La rândul lor,

investiții creat de politiciile fiscale obstrucționiste, de rigiditatea sistemului administrativ central și local. În același sens actioneză prohibitia accesului la credite ca urmare a costului lor absurd. În aceste împrejurări, este pe deplin justificată cerința relaxării politiciilor fiscale, bancare, a acordării de stimulente de diverse alte naturi, parte și menționate de către ea de-a doua variantă amintită. Această relaxare trebuie realizată cu prudență și în condițiile unor riguroase calculări economice care să evidențieze "exante" posibilitatea regăsirii lor în rezultatul economice, în valoare adăugată suplimentară. Căteva exemple pot ilustra și mai clar acastă cerință. Astfel, acordarea de credite cu dobândă bonificată nu poate fi considerată o măsură stimulațivă neinflaționistă atât timp cât se alocă nediscriminatori tuturor agenților economici, indiferent de situația lor economico-financiară. Asemenea credite pot induce o creștere economică neinflaționistă doar în cazul în care se acordă agenților economiei performanță care produc mărfuri și servicii competitive, dispun de pieje în expansiune, le folosesc exclusiv pentru retehnologizare și dezvoltare și nu pentru consum. Același lucru se poate spune, de pildă, și despre măsura acordării celui de la 13-lea salariu tuturor celor angajați în cadrul unităților de stat. O asemenea măsură stimulațivă este neinflaționistă doar atunci când rezultatele economice anterioare au creat echivalentul, substanța materială pentru acoperirea acestui salariu suplimentar și când acordarea lui este premisa unor rezultate viitoare suplimentare. Doar legiferate și acordate într-o asemenea viziune - de incitare la efort, creativitate și eficiență - relaxările și stimulentele de diferite naturi pentru agenții economici pot fi instrumentul unei creșteri economice reale, efective.

In al treilea rând, programul de stimulare a investițiilor și a creșterii economice neinflaționiste trebuie elaborat prin luarea în considerare a locului deținut de diferite surse de finanțare a acestora și prin adoptarea de măsuri specifice pentru activarea fiecăreia din aceste surse. Întrucât peste două treimi din investițiile realizate în prezent se datorează surselor proprii, naționale, de finanțare, atenția priorității trebuie acordată intensificării efortului intern de acumulare al agenților economici. Relaxările fiscale și stimulentele amintite mai sus trebuie acordate nediscriminatori tuturor agenților economici competitivi, ori cu șanse de a deveni competitivi, indiferent de sectorul ori forma de proprietate căreia îi aparțin.

Doar aceste locul creditului în finanțarea investițiilor și creșterii economice este în prezent inaceptabil de ingust, Banca Națională și băncile comerciale trebuie să elaboreze programe proprii de stimulare a agenților economici eficienți să recurgă la credite pentru dezvoltare, în condițiile respectării normelor de bonitate și de prudențialitate bancară.

Fondurile pentru investiții din bugetul de stat gestionate de minister și din bugetele locale trebuie alocate și asigurată cheltuirea lor în exclusivitate în funcție de principiu eficienței și raționalității economice.

Creșterea efortului intern pentru investiții și dezvoltare este condiția prealabilă a inversării tendinței periculoase care o manifestă în prezent investitorii străini pentru care economia românească a devenit neattractivă, comportând riscuri crescănde. Fără relație la expansiunii investițiilor externe de capital, directe și de portofoliu, este greu de crezut că economia va putea fi scosă într-un termen rezonabil din infundătură în care se află.

Transpunerea în practică a acestor politici se poate întâmpla numai în condițiile unui climat social de calm și stabilitate.

Tabel 1

An	1998	1999	2000	2001	2002	1993	1994	1995	1996	1997
Ponderea investițior	29,9	19,8	14,4	19,2	17,9	20,3	21,4	23,1	19,2	19,2

Tabel 2

	Din care pe surse de finanțare				
	Total	Surse proprii	Credite bancare	Buget	Alte surse
Total investiții	38 364,9 mld. lei				
Din care	100%	45,9	7,5	13,3	33,3
Proprietate publică	100	52,8	4,8	26,6	9,4
Proprietate mixtă	100	93,5	5,0	xx	1,5
Proprietate privată	100	26,9	2,6	xx	70,6

REDRESAREA economiei naționale cere politici active

UNIREA DIN 1859 ACTUL ENERGIC AL NAȚIUNII

Simpozionul Facultății de Istorie a Universității „Spiru Haret”, consacrat împlinirii a 140 de ani de la Unirea Principatelor Române

A devenit, de-acum, o frumoasă tradiție ca marile evenimente istorice românești, sărbătorile cu adevărat naționale să fie marcate, în cadrul Fundației „România de Mâine”, prin adunări de înaltă jumătate și de intensă vibrație sufletească, adunări solemnă și populare totodată, în care profesorii și studenții Universității „Spiru Haret”, precum și invitații lor se regăsesc în aceleși orizonturi de cunegătoare și de sensibilitate.

S-a cristalizat astfel, treptat dar ireversibil, o solidaritate universitară fertilă, cu răsfrângere atât asupra dialogului și debaterii de idei, însușirii eforturilor de cercetare interdisciplinară, cât și asupra unei inițieri spirituale de factură superioară, la capitolul cărora trinera, ca viitori specialisti, capătă deprinderea de a-și asuma răspunderea pentru conservarea și sporirea patrimonialului de semnificație, de valori morale și de învățăminte cu care se identifică istoria noastră națională. Așa se face că fiecare asemenea reuniune, cu încărcătura de idei și de trăiri proprie evenimentului aniversat, marchează o treaptă în amplificare și în sporul de calitate al manifestărilor științifice educationale, desfășurate sub egida Fundației „România de Mâine”, le întărește caracterul stimulativ, de incitație spirituală, și le conferă o rezonanță națională.

Recentul simpozion, organizat de Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret” în cinstea împlinirii a 140 de ani de la Unirea Principatelor Române, s-a integrat amintitei tradiții, inclusiv prin hotărârea inspirată de a fi desfășurat în ziua de 15 ianuarie 1999, la împlinirea a 149 de ani de la nașterea lui **Mihai Eminescu**. Asocierea numelui poetului nostru național la evenimentele Unirii, fie că aceasta se referă la Unirea cea Mică sau la Marea Unire, le adâncește valoarea de referință istorică și le conferă acel relief uman grăbit căruia dramatismul destinului nostru național rezonează mult mai puternic. Pentru că Eminescu este simbolul cel mai înalt al puterii noastre de credință, de creație și de jertfă pe altarul marilor idealuri naționale, între care cel al unității sufletești și statale a tuturor românilor ocupă, firesc, locul de căpetenie. și tocmai asocierea firească între supremul nostru Ideal istoric și Eroul care l-a cugetat, l-a premers și l-a pecetuit prin creația lui nemuritoare a făcut ca recentul simpozion, organizat de Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret”, să intruvescă un caracter memorabil și să se institue astfel ca un etalon valoric pentru viitoarele manifestări cu tematică asemănătoare.

Harul verbului eminescian, care-i conferă limbii române caracterul de limbă sfântă, asemenea celor cătorva idiomuri în care au fost elaborate texte sacre, a luminat dinilăuntru toate acele stări de spirit care alcătuiesc vocația noastră unionistă și care au fosse pe langă înfățișate în comunicările simpozionului. Un asemenea har s-a regăsit și în minutul program al Grupului coral (secțiunea a Corului Facultății de Muzică de la Universitatea „Spiru Haret”) care a electrizat asistența prin păcatele invocații din **Doina**, puse pe note de **Sabin Drăgoi**, ca și prin alte melodii nemuritoare, precum **Hora Unirii** (Alex. Flechtenmacher), **Deșteaptă-te Române!** (Anton Pann), **Hai la Horă!** (Gheorghe Dima), măiestrit condus de renumita dirijoare conf. univ. **Silvia Secrieriu**.

Sub o formă sau alta, spiritul eminescian s-a regăsit, cum spuneam, și în cele 4 comunicări științifice interdisciplinare, incluse în programul simpozionului (al căror text prescurtat, pentru trei dintre ele, îl reproducem în paginile de față): **Ideea unității naționale la jumătatea secolului al XIX-lea**, prof. univ. dr. **Nicolae Isar**; **Geosistemul românesc și permanența poporului român**, prof. univ. dr. doc. **Grigore Poșea**; **Curențe social-politice în contextul Unirii Principatelor Române**, prof. univ. dr. **Damian Hurezeanu**; **Idealul unității naționale în literatura română**, conf. univ. dr. **Mihai Diaconescu**. Ca, de altminteri, și în cuvântul participanților la dezbatere, între care acad. **Ștefan Ștefănescu**, prof. univ. **Liviu Brumaru**, ing. **Mihai Buciu**.

Moderatorul simpozionului, prof. univ. dr. doc. **Titu Georgeșcu**, a asigurat echilibrul dezbatelor, evidențiuind cu măiestrie elementele de convergență și de continuitate dintre ele, sporindu-le astfel elovența de ansamblu.

Simpozionul organizat de Facultatea de Istorie a Universității „Spiru Haret” pe tema împlinirii a 140 de ani de la Unirea Principatelor Române a fost o reușită ce-și reclamă continuitatea.

Mihai IORDĂNESCU

GEOSISTEMUL ROMÂNESC ȘI PERMANENȚA POPORULUI ROMÂN

Prof.univ.dr.doc. Grigore POSE

Cu ocazia aniversărilor festive ale marilor act al Unirii sunt solicități să expună comunicări, să scrie articole etc., cu precădere numai oameni politici, istorici și filologi. Lipsesc, aproape cu regularitate, geografi. Se evocă înțelepciunea și vrednicia unor conducători, a unor politicieni, a unui rege etc... și este normal; se preamăreste viațea neamului, sau înșăptuirea de o clipă a lui Mihai Viteazul și intenția altora ca el... ceea ce este în deșvârșire a datorie patriotică; se aduc argumente lingvistice sau de alt ordin în favoarea unității de neam ori de limbă... ceea ce reprezintă, iarăși, realități de necontestat etc. etc. Dar se uită geografia patriei, se uită binecuvântarea acestui teritoriu al țării, spațiul Carpațo-danubiano-pontic, ce ne-a unit cu permanență, sub orice vremuri, pentru că așa este structura sa, unitară, și pentru că ne-a obligat necontenit să ne lipim de el cu toată ființa neamului, pe oricare colțisor al său. În 1918 s-a unit nu numai neamul, care în fapte era de mult unit, ci mai ales Tara sau Pământul strămoșesc care, unitar de la natură, s-a scutură și el de stăpâniri străine, formându-se statul național România Mare. A fost o unire administrativ-politică și geopolitică, ce venea să contureze

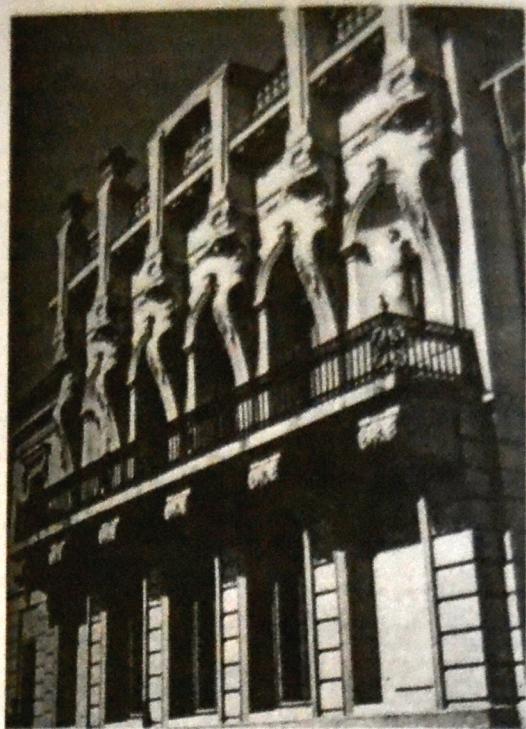
forma normală a unui conținut național și teritorial care era unitar de milenii. și ceea mai bună dovadă este faptul că Unirea s-a făcut nu prin război și dictat, ci prin voință majoritară a locuitorilor tuturor părților acestui pământ. Acest act, semnificativ, l-a făcut pe cel mai mare geograf al vremii și expert la Conferința de pace de la Paris, francezul Emm. de Martonne, să exprime către concluzii celebre, din care cităm: „...Noaș Românie nă se înșăptăzușă nu ca un stat născut din fantezia diplomaților, nu ca un stat fabricat în virtutea unui principiu abstract, ci... capătul logic al unei evoluții”, sau „Intregirea României a reprezentat o mare victorie a geografiei asupra istoriei nedrepte”.

Există unele dovezi din care rezultă că structura geografică a spațiului Carpațo-danubiano-pontic a impus sau a orientat cu permanență spre unitate întreaga viață economico-socială și politică ce se desfășură pe suprafața sa, indiferent de conjuncturile istorice care puteau frâna tendințele de unire, dar nu le puteau elimina. Poporul ce s-a așezat dintr-un început pe acest spațiu geografic unitar, strămoșii dacilor și daciei, a-a legat organic, în sistem, cu teritoriul și a prins rădăcini perene care au transmis, generație după generație, unitate

economică, de limbă, etnică, culturală etc., indiferent de cei veniți din alte părți și suprapuși momentan de către istorie.

Unitatea de limbă, ca expresie a unității neamului românesc, este un fapt evident și nimănui nu-l mai contestă azi decât cu riscul de a deveni ridicol (M. Lobză, 1991); că această limbă română este latină și provine din lumea romană contopită cu dacii localnici (unitari și ei ca popor și stat) este iarăși un adevar.

De asemenea, istoria stă martoră că unitatea etnică, lingvistică și statală a românilor nu s-a înșăptat prin cuceriri și forță. Ea, unitatea, a venit de la sine, ca o necesitate existențială, unificarea fiind o tendință permanentă a tuturor locuitorilor stabiliți pe domeniul geografic din interiorul și exteriorul cercului carpatice românesc. Economia, limba, spiritualitatea, modul de organizare etc. erau sau tindea permanent să devină unitare pe întregul teritoriu, chiar dacă toate acestea se renovau periodic și se adaptau unor condiții externe. Renovarea devenea, și ea, în ultimă instanță, totală și unitară. Tendința de unificare s-a afirmat neîncetat timp de peste două milenii, depășind și cele mai potrivnice acțiuni venite din exterior, de destrămare, de „deznaționalizare”, de amputare a unității statale. România au supraviețuit unității celor mai teribile și mai dense valuri migrațioare, ca și celor mai perfide

IAȘI, Muzeul Unirii

dorințe și jocuri „diplomatice” ale fostelor imperii vecine.

Sunturi, deci, o insulă de latinitate, un stat „latin”, național-unitar (89,4% români, în 1992), ce ființă astfel de peste 2000 de ani, plasă intre neamuri de altă origine, venite din alte părți în timpul migrațiilor. Am participat la toată istoria continentală. Suntem, alături de alte câteva popoare europene, o sinteză regională a istoriei Europei, derulată cu permanență pe o anume entitate geografică, adică în spațiu carpatodanubiano-pontic. Istoria noastră a fost mereu legată de acest pământ, dar (vrând sau nu) și de toate evenimentele istorice de pe continent și uneori chiar mai de departe.

Cum ne-am menținut (?) și înca așa unitari, în acest perimetru înconjurator total de alte neamuri, adesea cu tendințe acapăratore? Este o întrebare ce și-o pun mai ales străinii. Este o întrebare de istorie, de lingvistică etc., dar și de geografie și de cultură generală universală. Răspunsul este deci complex, dar clar: ne-am menținut ca sinteză a unor cauze multiple și a unei istorii permanente zbuciumate, care se derulau pe un sistem teritorial unitar și care impuneau: înrădăcinarea în Carpați, permanență și unitate în toate. S-au dat totuși și răspunsuri nereale, reflectând interesele expansioniste, care au dominat uneori istoria unor anumitori state, cel puțin în ce ne privește. S-a ajuns până la a ne face, pe noi, expansioniști, cuceritori etc. (ne-am cucerit, adică, proprietile noastre teritoriale, pe care ființăm de peste două milenii).

Cercetătorii care au contribuit la explicarea poziției și unității noastre ca neam și stat aparținând diferitelor știnte. Istoricii au dovedit, inclusiv arheologic, continuitatea noastră, de la daci și pâna, pe tot spațiul din interiorul și exteriorul Carpaților românești. Filologii demonstrează unitatea limbii, latinitatea ei, procesul formării între sec. III-VII, ca și cauzele apariției unei limbi române, diferență de latina populară a imperiului și de alte limbi latine (vezi de ex. Gh. Ivănescu, 1991) și a.

Geografi adaugă elementul material de bază al permanenței și al tendinței continue spre unificare. Este vorba de caracterele Domeniului carpatodanubiano-pontic, de teritoriul românesc, ca sistem spațial-geografic de nivel regional, pe care s-a suprapus sociogeosistemul dacilor și apoi al românilor. Pe scurt, putem spune despre sistemul spațial carpatodanubiano-pontic că: dacă, după retragerea armatelor și administrației române (anul 271), nu ar fi existat Cercul carpatic românesc și toate structurile geografice

legate de el într-un sistem teritorial, nu s-ar fi născut și nu ar fi persistat aici nici poporul român – dac și latin; dacă români, rămași în Dacia, ar fi fost alungați, sterși, „deznaționalizați” de valurile migrațioare, așa cum s-a întâmplat pe spațiile vecine nouă, cu structuri geografice mai „deschise”.

Complementarismul general era de alt tip și avea alte funcții. El se realiza între marile regiuni geografice, dispuse în cercuri concentrice: între Carpați și Depresiunea Transilvaniei, între Carpați și dealurile și câmpurile externe (înca Dunării, Delta, litoralul Mării Negre, luncile și câmpurile mlașinoase vestice, până către Tisa sau către stepele estice). Dar acest complementarism era și este puternic și între Depresiunea Transilvaniei și regiunile extracarpatici, ca și între acestea din urmă.

Transhumanța carpată reprezintă un tip aparte de complementarism regional românesc. Ea reflectă mai clar implicațiile și complexitatea socială a complementarismului. Primul care a atrăs atenția asupra transhumanței ca fenomen specific românesc a fost marele geograf francez Emm. de Martonne (1902). După el a urmat o avalanșă de studii, dar efectuate mai ales de etnografi, istorici și sociologi. Se impune a fi reînțut că transhumanța românească nu era absolut deloc nomadism.

Pe plan etnic, lingvistic și cultural, transhumanța a contribuit la omogenizarea permanentă a națiunii române. În fiecare toamnă și primăvară, oareori carpatini străbateau liniștit drumurile ce traversau toate regiunile spațiului românesc. Acești peregrini de sezon aduceau cu ei obiceiuri, cuvinte noi în limbă, idealuri etc., pe care le împărtăseau sau le transmitea tuturor românilor pe unde treceau. Culegeau totodată, de la acești localnici, alte cuvinte, alte obiceiuri, noi idealuri, pe care le transmitea celor de acasă, din Carpați și Transilvania.

În cumuna muntoasă, în depresiuni și în Transilvania se prelucrau toate acestea nouăți și devineau bunuri comune, unitare, pentru toți români.

Rolul unificator al sistemului nostru geografic, precum și raporturile acestuia cu mediul său înconjurator (în sprij cu vecini și mai ales cu imperiul) sunt bine reflectate și în formarea și unitatea limbii române. După îndelungate cercetări și discuții (vezi Gh. Ivănescu, 1991), lingviștii admit că reducerea circulației de bani și oameni de la nivelul imperiului roman și izolare regională a foste Dacii a condus la transformarea fonetică a latinei populare într-o limbă nouă – limbă română.

CURENTE SOCIAL-POLITICE ÎN CONTEXTUL UNIRII PRINCIPATELOR ROMÂNE

Prof.univ.dr. Damian HUREZEANU

În marginile prezentării de față, în raport cu înținderea materiei, ceea ce pot face este să surprind căteva secvențe.

Amintesc, astfel, că alături de Anul 1848 în Tările Române, ediție fundamentală pentru revoluția română, perioada Unirii beneficiază de o valoroasă colecție documentară, Acte și documente relative la istoria României, în mai multe volume. Aceste volume sunt indispensabile studierii istorice intelectuale a Principatelor; într-un fel, sunt mai edificatoare decât opere de autor, luate separat, din epocă. Este depozitată în ele multă inteligență, degăză un spirit cultural modern, un aer solemn în acord cu semnificația momentului, tact și abilitate diplomatică. Acolo este inserată celebra *Petition* a sătenilor pontași din Moldova depusă în Divanul Ad-hoc la 16 decembrie 1857. Documentul este o epopee a tărânimii române, a vieții și destinului ei. *Petition* este și o piesă de mare valoare literară, prin expresivitatea stilului, prin plastică estetică a discursului.

Revenind la problema icsușinței și tacitului diplomatic aș vrea să relev un singur aspect. Stîm că în vara anului 1857 problema alegerilor în Divanul Ad-hoc din Moldova, practic, se bloase. Caimacanul Nicolae Vogoride, inspirat și susținut de Turcia, a recurs la un noian de oprești, de tertipuri și măsuri punitive, iar în cele din urmă la „purificarea” listelor și falsificarea sfidătoare a rezultatelor alegerilor, spre a da căstig de cauză antunișoștilor.

În istoriografia română este admis în general că în problemele politice au existat în Adunările Ad-hoc două mari tendințe: conservatoare și liberală, având fiecare un spectru diferențiat de nuante, încă la un moment dat nuantele conservator-moderate și liberal-moderate ajungeau să se intersecteze.

Socotim însă că în afară de aceste două curente, fiecare cu ramificațiile sale, trebuie avut în vedere și un alt curent, distinct, al treilea, care exteriorizează în fond poziția tărânimii. El se face simțit și în *Petition* deputaților tărâni moldoveni în care citim: „Să fie o Adunare obștească unde să avenir și noi oamenii noștri, să se ceară și să se dezbată drepturile boierilor și drepturile noastre...”.

Mai semnificativ în latura politică este intervenția din Divanul Ad-hoc al Tării Românești a deputatului tărân Gheorghe Lupescu: În trecut, susținea el invocând modelul istoric, „orice stare aveau aceleași drepturi deopotrivă înaintea țării”. Cu timpul, „sătenii care sunt parte cea mai numerosă a acestei țări n-au mai fost chemați în obșteasca Adunare”. Rezultatul n-a întârziat să se arate: „peste țără au venit mari răutăți”, sătenii și meșteșugarii „rămânând fără drept și fi vitregi în casă părîntescă”. Pe capul tărânilor au curs dîjine și angarele de tot felul. De aceea, spre a se statonici cum se cuvin lucrurile în țără „trebuie mulțumite toate stările și aceste stări niciodată nu vor fi mulțumite de nu și vor trimite aleși în obșteasca Adunare”. În concluzie, Lupescu propunea ca punctul patru să arate astfel: „Un guvern constituțional cu o singură Adunare obștească largă, alcătuită de înfățători luati din toate stările de oameni ai țării, care să aibă dreptul să înfățeze păsurile și trebuințele a tot norodului român”.

Cele două propunerile, în special „varianța Lupescu”, au o semnificație deosebită de ordin politic. În lumină lor, tărânimile trebuia să joace un rol politic adecvat, să se integreze în viața politică, să și susțină prin aceasta interesele. Aceste propunerile, care răzbat în *Petition* locuitorilor pontași din Moldova și găsesc o expresie mai clară, mai bine precizată în „varianța Lupescu” au, după opinia noastră, semnificația unui al treilea curent pe care-l putem denumi

prostribănește. Sunt, deoarece, de la un secol și jumătate de la adunarea de la 1857, trei curente organice distincte. Din păcate, tărâni n-au mai apucat să pătrundă în corporile legislative și să devină factor politic, deoarece peste patru decenii, în 1919, în condiții istorice esențial schimbate, o dată cu acordarea dreptului de vot universal și schimbarea speciului partidelor politice.

Așadar, la 1858, în noua Adunare, cea electivă, organizată în condițiile prescrise de Convenția de la Paris (august 1858), acest forum este compus covârșitor din reprezentanți ai marii proprietăți și persoanelor dispunând de averi însemnate, ai elitelor culturale și profesionilor libere.

IDEALUL UNITĂȚII NAȚIONALE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Conf.univ.dr. Mihail DIACONESCU

Organizatorii manifestării științifice de azi, dedicate Unirii Principatelor Române la 1859, au dorit și au reușit să discute marele eveniment istoric din perspectivele pe care le oferă mai multe sisteme de referință. Pluridisciplinaritatea are avantajul că pună în relație date, fapte, fenomene și semnificații din variate domenii științifice, care au însă un obiectiv comun.

Înglobând mai multe discipline, respectiv mai multe domenii de studiu, pluridisciplinaritatea impune diversitatea punctelor noastre de vedere în raport cu multiplele aspecte ale realului. În orice demers științific pluridisciplinaritatea este activă, beneficiă și, mai ales, revelatoare. De aceea în cadrul acestor manifestări contribuțiile științifice de istorie modernă au fost asociate cu o admirabilă comunicare de geografie istorică, respectiv de etnografie și geopolitică, prezentată de domnul profesor Posea, iar mie mi-a fost adresată invitația de a vorbi despre romanul *Speranța*, care este o evocare epică și simbolică a marelui eveniment. Este o invitație care mă onorează în mod deosebit.

De la bun început jin să precizez că nu voi vorbi în calitate de profesor și nici de istoric literar. Voi vorbi în calitate de autor și romanul *Speranța*. Scriitorii vin adeseori în fața publicului cu mărturii, care echivalăză cu o destăinuire, dar și cu o susținere a modului lor de a înțelege și de a interpreta artistic anumite aspecte ale lumii devenite obiect al contemplării estetice. Romanul *Speranța* interpretează Unirea Principatelor cu mijloacele artistice oferite de instituția epică a românilor, mărturisind însă și modul meu, profund personal, strict subiectiv, de a mă raporta la acest eveniment și, deosebi, la oamenii care l-au impus definitiv în istorie.

Eu am pornit în redactarea romanului *Speranța* de la un articol publicat de Mihai Eminescu în ziarul „Timpul” din 26 iulie 1880. În acest articol, pe care l-am lecturat cu mulți ani în urmă, „omul deplin al culturii române”, cum l-a numit Noica, îl evocă pe Grigore Alexandru Ghica al X-lea, ultimul domitor al Moldovei înainte de Unirea Principatelor, ca pe un model sublim de moralitate politică la români. Eminescu insistă astfel asupra dimensiunii spirituale a istoriei noastre, subliniind, în același timp, faptul că tot ceea ce este luminos în trecut are o puternică, indestricabilă fundamentare etică și morală. Eminescu afirmă textual:

„Pe tronul Moldovei stătuse un domn, Grigore Ghica, de o curăție de caracter și de o șubire de patrie care cu greu își vor găsi seamă în istoria noastră. Tot ce pământul Daciei avea mai luminat a fost strâns de el împrejurul tronului, toată generația aceea care reprezenta ideile nouă sub domnia lui Vodă Sturza a fost ridicată la altăetură de el. Dacă ar fi trăiti, desigur și fi fost ales domn al Tărilor Unite”.

Vă mărturisesc că modul cum Eminescu l-a caracterizat pe Grigore Alexandru Ghica al X-lea m-a impresionat profund. Am citit și am recitit textul lui Eminescu cu o stare sufletească aparte. Pentru că Eminescu rămâne pentru noi toți un model de trăire morală, textul din „Timpul” a avut pentru mine o excepțională funcție catalizatoare, declanșatoare de mari

OPINIA NATIONALĂ

pe Alexandru Ioan Cuza. În Tările Românești „adunarea activa” liberal-radicală a „cohorții în armă”, astrenghii masale ca forță de presiune pentru reînființarea dublei negeri.

În felul acesta, linia național-liberală a fost nu numai principalul factor al unirii și deci al creșterii statului național. Ea a devenit, în perspectivă, și forță preponderentă în asigurarea procesului de reforme în nouă stat, deschizând astfel etapa construcției modernizării României pe suportul adeziunii mai vechi a éliteselor culturale și intelectuale din Principate la valorile civilizației occidentale. În mișcarea pentru unire întâlnim astfel conjuncția ideii național-statiale cu aceea de modernizare a societății. Ea are semnificația unui act fondator în istoria tării noastre.

romantismului politic. L-am interpretat pe Grigore Alexandru Ghica al X-lea ca pe un personaj romantic reprezentativ. Ca niște eroi români sunt portretizați și ceilalți eroi unioniști. În acest mod *Speranța* este un element important în construcția epică de mare ampleură, pe care am realizat-o în romanele mele și pe care eu o numesc o fenomenologie narrativă a spiritualității române. Eu cred că în centrul, răsăritul și sud-estul Europei romantismul a fost, înainte de toate, o mișcare politică și numai pe plan secund o tendință de largă cuprindere în domeniul unei creații precum filosofia, arta plastică, literatura, muzica, istoriografia și altele.

Ideul emancipației fizice persoanei, afirmat în variate moduri în iluminism, a căpătat în romantism o nouă dimensiune. De la idealul emancipației individuale a omului, devenit sursa diverselor tendințe liberaliste, mai vechi sau mai noi, la idealul emancipației maselor populare, a unor întregi națiuni, evoluția a fost firească. Toți vizionarii revoluționari pașoptiști din Tările Române – Bălcescu, Bărnuțiu, Avram Iancu, Mureșanu, Cuza, frații Alecsandri, Kogălniceanu, frații Hurmuzachi, frații Brătiani, C.A. Rosetti, Eliade, Golești și mulți alții sunt, după cum se știe, niște români reprezentativi, „mesianici pozitivi”, cum i-a numit G. Călinescu, ai naționalismului romantic românesc. În acest sens am interpretat romantismul politic în romanul *Speranța*. Este, în mod necesar, o interpretare epică și simbolică.

Incheiere, vă rog să-mi permiteți să subliniez faptul că acest roman mi-a adus mari bucurii. El este unul din cele mai comentate romane pe care le-am scris. El a fost și continuă să fie interpretat dintr-o mare varietate de perspective metodologice. Exegezele dedicate romanului au contribuit la crearea acelei atmosfere de prielnice absolut necesare în efortul meu de a realiza noi opere epice.

Mai importantă decât susținuta receptare a criticii a fost însă atenția pe care au acordat-o romanului meu editorii și lectorii unioniști din Basarabia. În 1993, *Speranța* a apărut într-o frumoasă ediție a II-a, publicată la Editura Universității de la Chișinău. Editorii de la Chișinău și publicul lector din Basarabia au considerat că romanul meu poate fi o contribuție literară utilă în lupta lor și a noastră pentru refacerea României Mari. În fond, idealurile unioniste care i-au animat pe eroii romanului *Speranța* rămân integral valabile în zilele noastre, când între români din dreapta și stânga Prutului există o frontieră pe căt de hideoasă.

Nu putem vorbi despre Unirea Principatelor la 1859 fără să ne amintim de acești români. Unirea românilor într-un singur stat este un ideal pentru care, asemenea înaintașilor noștri de la 1859, avem datoria sacră să luptăm cu toate mijloacele de care suntem capabili.

Conștiința istorică ne impune să fim demni de semnificațile naționale, dar mai ales morale și spirituale, pe care, cu o forță extraordinară, Unirea de la 1859 îl le redevăță tocmai acum, mai mult decât în alte momente ale devenirii noastre în timp. Este ceea ce am incercat să realizez cu romanul *Speranța*, ca, de altfel, cu toate cărțile pe care le-am publicat.

SOCIALUL CA DOMENIU PRIMORDIAL AL PSIHOLOGIEI

O abordare actuală, profundă și cuprinzătoare

Dr. Maria COBIANU-BĂCANU,
Institutul de Sociologie al Academiei Române

Lectura lucrării **Psihologie socială** își relevă tabloul unei mari și reușite sinteze a lucrărilor și cercetărilor de psihologie socială românească de la începuturile instituționalizării acestei preocupări științifice din anii '60 până în perioada de tranziție. Minuțozitatea și onestitatea științifică cu care reconstituie momentele de pionierat ale psihologiei în peisajul științific și în cel societal, curențele de idei din acea epocă, efortul de valorificare la un nivel teoretic superior a lucrărilor de psihologie elaborate constituie temeiul de a speră că acest colectiv va continua aceeași analiză științifică și pentru perioade de tranziție ale cărei fenomene și procese sociale își așteaptă explicația și interpretarea teoretică în spiritul adevărului, al cunoașterii științifice autentice.

Meritul lucrării constă în faptul că, orientată de logica istoriei și de logica științei, face din societatea anterioară o perioadă demnă de cercetare, fără ingrediente politice și ideologice, valorizând toate achizițiile teoretice cu o exemplă obiectivitate științifică.

In această lucrare, Nicolae Radu, Carmen Furtună și colectivul făcând din cercetarea psihologiei sociale a anilor '60 - '80 știință autentică, știință ca valoare perenă și nu ca scrisură de conjunctură după ideologia unui partid sau altul, a unui regim sau altul. Personal, m-a rămnat profund ideea valabilității cercetărilor noastre asidue realizate împreună înainte de '89 și actuala lucrare mi-a dat satisfacția teoretică așteptată. Atenția la degradările și involuția social-economică pe care o trăim – analfabetismul în creștere, dezindustrializarea, scăderea dramatică a nivelului de trai, jumătul în cascadă pe ramuri de activitate – m-am întrebat dacă nu ne întoarcem din nou la primul stadiu al dezvoltării industriale cu premissa de a deveni o colonie, piată de desfăcere a mărfurilor periferice din Occident și exportatoare de materii prime – lemn, lână, piele etc. și lucrarea **Psihologie socială** mi-a dat răspunsul. La pagina 134, autorii subliniază că fenomenele acestea din perioada postcomunistă reflectă o „întoarcere spre trecut”.

fenomen istoric nou, ce nu s-a mai produs până acum, în care este posibilă tendința de a se relua ciclurile socio-umane de la început. Din perspectivă istorică, tendința este o abaterie cu componentă anistorică și patologică – spun autori – este expresia unui regres istoric ce marchează destinul poporului nostru.

Renunțarea la școală, ca ideal de muncă și de viață, într-o eră a informaticii și a informației, când puterea întruchipată în forță fizică și forță banilor este înlocuită cu forță informatică (vezi „Power shift”) constituie o incalculabilă pierdere de ordin cultural, moral și social pe care o înregistreză societatea românească în tranziție.

Lucrarea are 7 capitole și supune dezbatări principalele teme ale psihologiei sociale intrate sub raza cercetării între 1966-1989.

Cap.I. **Trei începuturi ale psihologiei sociale românești.** Psihologia socială clasică, empirică și marxistă. Cap.II., **Psihologia socială a grupurilor mici.** Semnificația umană a apariției teoriei grupurilor mici, scurt istoric al apariției teoriei grupurilor în țara noastră, evoluția studierii grupurilor formale și informale. Cap.III. **Psihologia socială a educației.** Psihologia socială a grupurilor educative, teoria grupurilor și cercetarea colectivelor școlare, de la experimentalul psihosocial la tehnologiile educative, prezintarea modelului experimental. Cap.IV. **Psihologia socială.** Psihologia muncii industriale, cercetarea grupurilor de muncă industriale, perspectiva macrosocială a cercetărilor de psihologie socială industrială. Cap.V. **Psihologia socială a organizațiilor.** Concept, etape, forme de organizare, schimbarea perspectivei de analiză. Cap.VI. **Psihologia socială a comunităților.** Aspecte psihosociale ale constituirii comunităților rurale tradiționale, diferențierea comunităților, specificul lor, fenomene de dezorganizare, drama despărțirii de sat, destrămarea comunităților sătești tradiționale. Cap.VII. **Repunerea în discuție a umanului de către psihologia socială.** Bibliografie pentru aprofundarea studiului individual.

În actualul context social-politic, volumul **Psihologie socială** reprezintă un

act de curaj pentru că din perspectiva unor reprezentanți politici, ceea ce s-a realizat în perioada socialistă trebuie mai degrabă demolat decât construit, mai degrabă negat decât afirmat, mai degrabă denigrat decât prețuit. Or, actuala lucrare, cu acurateță științifică și fără prejudecăți ideologice construiește, afirmă și preuvește, valorifică cercetările de psihologie socială din trecutul apropiat.

Lucrarea reflectă profunda documentare teoretică, erudiția și mai ales experiența de cercetare a autorilor dr. Nicolae Radu și dr. Carmen Furtună (alături de care am lucrat aproape 15 ani), pe care au reflectat-o în volume de autori de referință pentru temele tratate. De fapt, prof.dr. Nicolae Radu, în viață sa profesională și științifică a prins două perioade istorice de răscruce și, în același timp, de mare dificultate: 1. Lupta dintre „puriști” și „scientiști” pentru afirmarea psihologiei sociale ca psihologie unică a societății industriale, care are ca obiect de cercetare – cum arătau Ralea și Herseni – „întreaga viață psihică a oamenilor în măsură în care este determinată de contextul social-istoric în care se află, context variabil cu fiecare formajune sau colectivitate socială în parte” și 2. Momentul sau perioada postdecembristă de afirmare a psihologiei sociale nu în sistemul științelor unde își desfășoară normal activitatea sub aspect universitar și academic, ci în sistemul societal, față de unele tendințe și curențe politice și ideologice de negare a realizărilor, inclusiv științifice din perioada socialistă.

Reușita lucrării constă în aceea că ea dovedește că știința, sub formă de cunoștință și conștiință, este o forță care se impune prin sine însăși, nemaiînășând loc ideologiei de partid sau de grup de interes. Face adesea apel la literatura occidentală pentru a dezvăluî similitudinile și diferențele față de societatea occidentală, dar și la literatura românească, la lucrările colegilor de breaslă, pentru a pune în lumină dezvoltarea continuă a domeniului în tara noastră.

Prin capitolul cel mai original de psihologie socială industrială, anume, **Teoria ciclurilor și a segmentelor clasei muncitoare specifice epocii industrializării, epocii de trecere și epocii postindustriale**, Nicolae Radu se ridică, de fapt, la o analiză a societății pe mapamond, pentru că fenomenele sunt **globale** și cuprind, în forme, ritmuri și moduri diferite, toate țările lumii. După el, ciclul agrar și urban se disting prin faptul că în cadrul lor tehnică, întreprinderea domină oamenii, adică le organizează munca, viața, după interesele ei, pe când în ciclul școlar și intelectual se inversează situația, factorul uman stăpânește tehnică, are acces la decizii și beneficii, la organizarea proceselor de producție corespunzător cu interesele conjugate ale întreprinderii și ale oamenilor. Viitorul aparține ciclului intelectual în care domină știința, cunoașterea, informația, ale cărui valențe umane și umanizatoare nici nu le putem bănuî, întrucât este abia la început și numai după ce se epuizează perioada industrială ciclul intelectual își relevă bogăția de manifestări și mai ales dimensiunea morală. Legat de acest ultim aspect, o sarcină a cercetării – menționată de lucrare – rămâne elaborarea eticii managementului specific epocii postindustriale sau R.S.T.

Evident, o cercetare a manage-

mentului modern la sfârșitul mileniuului doi și începutul mileniuului trei va trebui să poată în humană ultimele achiziții în acest domeniu, managementul calității, managementul total al calității, managementul excelenței, probleme de marketing, managementul marketingului etc., fără de care o întreprindere „de vârf” contemporană nu mai poate fi concepută ca fiind competitivă.

Printre alte multe și interesante probleme dezbatute în lucrare mai reținem analiza complexă a criteriilor dezvoltării societății omenești după Shibusaki Kazuo – profesor de economie la Universitatea din Tokio. Locul omului se schimbă pe parcursul evoluției criteriilor dezvoltării, se spune în lucrare (p.192), mai ales în perioada postindustrială sau a R.S.T., unde criteriul capacitatii de a promova inovația tehnologică de vârf va aduce schimbarea rohului omului în realizarea progresului. Principalele criterii de apreciere a dezvoltării unei țări sunt: 1. capacitatea de a participa la competiția comercială; 2. industrializarea sau capacitatea de a crea și a produce cu ajutorul mașinilor; 3. industrializarea bazată pe industrie grea, constructoare de mașini; 4. capacitatea de a promova inovația tehnologică de vârf.

Mutăriile în comportamentul și mentalitatea muncitorului ce manevrează tehnica de vârf sau ale „muncitorului intelectual” anunță un nou tip uman construit sub influența instrucției și educației. Relativ puțin numeroși, la început, muncitorii intelectuali trebuie cu timpul să devină forță de muncă a tuturor întreprinderilor competitive. Aceasta presupune ridicarea nivelului de

instrucție și educație și muncitor la nivelul elitelor în epoca postindustrială: educație creativității, a competitivității. Or, toate insuremă sint expresia unei astfel de democrații pe care o proiecteză societatea postindustrială.

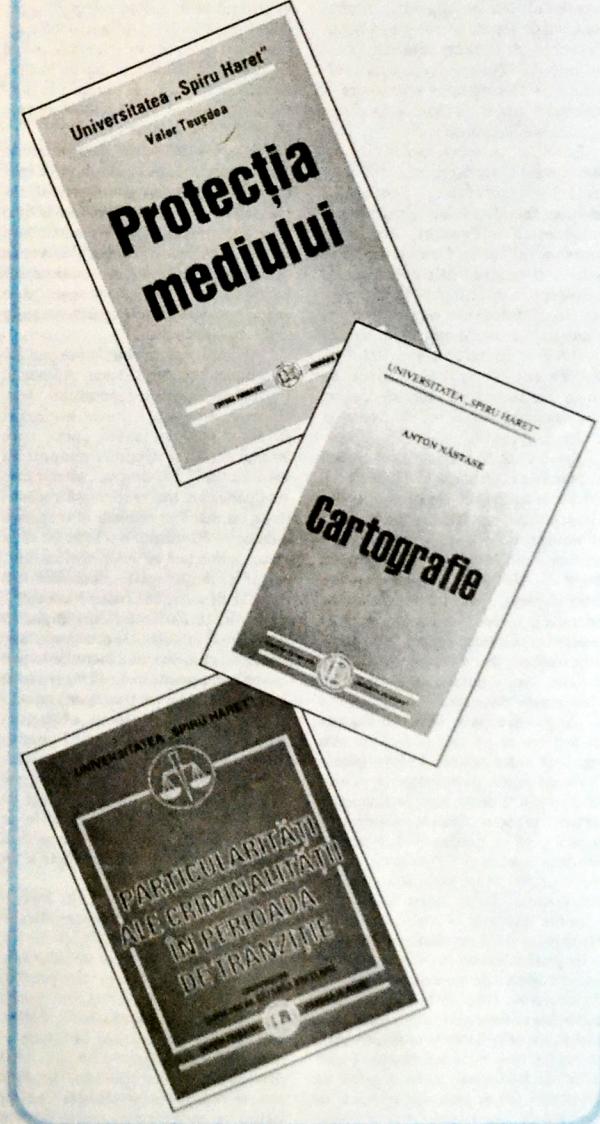
Lucrarea realizează o excelentă analiză a contactului dintre culturi în subcapitolul despre managementul comparativ, unde problema schimbării formelor de organizare generate pe teren american și occidental european, în concordanță cu culturile, aderența forței de muncă și condițiile reale din diferite arăi culturale. Volumul se încheie cu o **idee-deziderat: trecerea umanului pe primul plan**.

Concepția ca o lucrare amplă de studiu pentru studenți, cercetători, specialisti, **Psihologia socială** poate folosi și polițienilor și oamenilor de afaceri, cadrelor didactice, prin multitudinea de idei pe care le vehiculează și prin modelul de analiză a fenomenelor sociale și psihice pe care il promovează.

Meritul lucrării și al autorilor este că ei nu luptă cu istoria, nici cu comunismul, ci le analizează și le interpretează în contextul temporal și mondial în care s-au desfășurat. Mai mult, ei își aliază istoria, și-o asumă corect, cu bunele și relele ei.

Publicarea ei sub egida Universității „Spiru Haret”, la Editura Fundației „România de Mâine” îi conferă destinația de carte pentru învățătură care onorează atât pe autori, cât și pe cititori. Felicitări autorilor pentru curaj, onestitate și spirit științific.

CĂRȚI NOI
LA EDITURA FUNDAȚIEI
„ROMÂNIA DE MÂINE”

Reflecții apolitice

COMERȚ ȘI INDUSTRIE

Caius Traian DRAGOMIR

Lumina lumi post-industriale este tot industria; sistemele economice post-industriale există pentru că există industria și pentru că a existat o enormă dezvoltare industrială – cel puțin într-o parte a lumii – care continuă și astăzi, cu unele deplasări geo-economice firești. Teoria economică tradițională, bazată pe idei fiziocratice, afirmă că în dezvoltarea economică a națiunilor primul sector care se dezvoltă este cel agricol, urmărat apoi cel industrial și – în sfârșit – se afirmă comerțul și serviciile. Aparent, pentru a te dedica activității comerciale trebuie mai întâi să există – și deci să te hrănești – și apoi să dispui de o anumită abundență de bunuri manufacture. Aceasta este politica economică de supraviețuire. Dezvoltarea economică începe totdeauna de la capătul comercial al acestui lanț. Ființa umană dispune aproape oricând – fie și doar în chip natural – de o oarecare cantitate de bunuri care se pot schimba cu altele. Comerțul stimulează (și motivează) industria; industria ridică activitatea agricolă dincolo de nivelul la care aceasta se exprimă ca simplu element activ, în cadrul instinctului de conservare. Legile, principiile și regulile economice sunt, în chip fundamental, un set de precepte de natură să regleză comerțul. Industria se vede stimulată secundar. Aceasta este concluzia care se deduce din conceptul de economie de piață liberă, din teoria lui Adam Smith asupra bogăției, din principiile activității actualelor instituții financiare internaționale și ale principalelor companii transnaționale – atât doar că acest adevăr, acceptat teoretic doar indirect, dar impus ca bază a practicii economice actuale, funcționează numai în anumite momente istorice, în cazul unor anumite sisteme economice și exclusiv dacă se iau în considerație niveluri de dezvoltare superioare unui anumit nivel-prag. Benjamin Disraeli a abandonat destul de repede liberalismul, căruia i se dedicase înainte de a conduce efectiv Anglia, în favoarea protecționismului; Konrad Adenauer a refăcut Germania postbelică, respectând dreptul de proprietate privată, nu însă și independența deciziei proprietarilor în utilizarea capitalurilor private; Georges Pompidou a aplicat sistemul keynesian al comenziilor de stat pentru dezvoltarea economică a Franței; Japonia postbelică a progresat imens printre-un sistem inter-protecționist, iar Statele Unite au invins Japonia și Europa prin capacitatea de a manevra cursul dollarului. În toate aceste cazuri, statele au preferat să susțină politic industria, manevrând asupra condițiilor comerciale, în loc de a face din industrie o simplă anexă a comerțului. Politica română post-revolutionară încearcă să conțină de

producție și susține cel puțin nevoile absolute ale unei națiuni, în vederea întreprinderii și dezvoltării acesteia. Atunci când dezvoltarea economică nu se mai produce și se declanșează crize sociale, obligația politicii este aceea de a susține industria și doar în chip secundar, comerțul. Ce urmăresc toate măsurile de redresare economică, menționate anterior? Nimic altceva decât creșterea investițiilor, în activități productive, o sporire moderată (imediată, dar și pe termen lung) a prețului muncii și o administrare mai responsabilă a capitalului. Acesta este și sensul reformei, mai exact al privatizărilor; ceea ce se urmărește prin acestea, atunci când sunt făcute în binele public, este o mai bună administrație, o mai bună plată a forței de muncă și crearea interesului proprietarului de a investi. Cel mai important dintre cele trei obiective este ultimul – în mod evident, el se dovedește cu total nesatisfăcător împlinit în cadrul privatizărilor românești.

Investițiile în industrie au două obiective: să satisfacă cereri pentru care respectiva industrie nu are suficiente capacitate de a ofera și să elimine pierderi care s-au instalațat, sau care amenință să se instaleze, drept consecință a apariției de noi tehnologii, a îmbătrânerii unor echipamente, a nevoilor de reciclare a forței de muncă și din alte cauze. Orice întreprindere generatoare de pierderi trebuie apreciată din punctul de vedere al investiției apte să înlăture pierderile.

Reforma care nu constă în sporirea investițiilor în raport cu acelea, miserabile, existente, ci cu investițiile pe care ar putea să le susțină statul la același nivel de viață al cetățenilor, este pur fanatism. Capitalismul care, înlocuind etatismul, nu sporește nivelul de viață și nu dezvoltă piața este puritanism dogmatic, fanatism și dogmatism, – atunci când sunt privite dintr-un unghi, pentru că dintr-un alt unghi acestea se numesc escrocherie, corupție, speculă, incompetență.

„Făcând parte, trupestă și spiritualitate, din Europa, mai putem fi sacrificati fără ca sacrificiul acestuia să nu primejdiască însăși existența și integritatea spirituală a Europei?

De răspunsul care va fi dat, de Istorie, acestei întrebări, nu depinde numai supraviețuirea noastră, ca neam, ci și supraviețuirea Occidentului".

Mircea ELIADE

Ciprian Porumbescu și Bucovina

Doru POPOVICI

Lucian Blaga, în genialul său ese, atât de mușical intitulat „**Spațiul minorității**”, reliefa următoare: „Un anum spajiu vibrează într-un cântec, fiindcă spațiul acesta există undeva, și într-o formă oarecare, în chiar substraturile sufletești ale căntecului. Rămâne numai să vedem cum trebuie să ne închipuim „spațiul” ca factor sufletesc creator, adică ce mod de existență trebuie să-i atribuim”.

Tot acest tulburător poet ne mai spunea că, să nu uităm faptul, în virtutea căruia, cu tăria trecutului ne-am obișnuit ca și cu tăria atmosferei, incă nici nu am putea trăi fără acea „tărie”, dătătoare de viață...

Acesta sună gândurile, care mă frământă, acum când mă gândesc să concep un ese, pe tema: „**Ciprian Porumbescu și Bucovina**”.

O Bucovina ... pământ paradiadic ... unde, ca și în însângerării Munți Apuseni, ne atrage atenția, acel „ritmic suși și coborâș” al reliefului, acel dualism „de deal și vale”, unde, din timpuri imemoriale s-a născut „eufonia dorului – dor”, aceea care a amplificat spațiul dintre pământ și cer ... Pentru mine, artă apărată nu există! Deoarece, marele izvor de inspirație l-a constituit, il constituie și îl va constitui, „patria mea ca meditație”.

Pentru orice locuitor cinsti, de pe fostul teritoriu al „Daciei Felix”, – accentuez „patria ca meditație” a fost, este și în România „România Mare!” Teritoriile răpite, prin tratatele criminale, de tirani vremelnici, cum sunt Transilvania, Basarabia, o parte din Bucovina și din Dobrogea, nu pot fi concepute ca fiind desprinse de cultura și civilizația daco-română. În acest context, de mândrie națională, dar nu șovină – Bucovina îmi apare ca un loc, de o luminositate de mit, unde o străveche viață spirituală și altă, materială, s-au îngemănat, având prelungi rezonanțe românești, până departe, foarte departe, pînă la hrisida luceoiei din „Calea Lactee” ...

Ca muzician, nu pot să nu includ, într-un capitol de temele, al istoriei artei noastre sonore, existența dură și opera unor creatori din nordul țării, personală, expresivă și adânc înrădăcinată în sufletul nostru, operă

este cazul a adăuga lieudurile, lucrările didactice, apoi, o altă capodoperă a sa – „Baladă pentru violină și pian” și minunata operetă „Crai nou”. Autorul acestor piese, atât de expresive, a pornit de la romanticismul german, dar mai cu seamă de la folclorul bucovinean, obținând o personală sinteză, demnă de o sinceră prețuire.

Estetica sa a vibrat și vibrează în armonie cu patriotismul său ardent, cu atitudinea sa îndreptată împotriva totalitarismului generat de regimul austro-ungar, fapt care a dus la arestarea și condamnarea lui, grăbinuți și sfârșitul dureros. Activitatea lui rodnică, în cadrul formațiilor „Arboreasa”, „România Jună” și din „Scheii Brașovului” a semnificat un luminos punct de plecare, o „eufonie mișcătoare a protocronismului istoric Românesc”, cea care a prevăzut merele evenimente de la Alba Iulia, de la 1 Decembrie 1918, zi a conturării „României Mari”!

Ciprian Porumbescu nu a fost decât un biet „anacronic” ... pentru marile puteri ale timpului său; dar, în istoria luptelor din lume pentru libertate și dreptate socială, Ciprian Porumbescu rămâne veșnic contemporanul nostru. Artistul, care a socotit, cu dărzenie, ca fiind merele univers al inspirației sale, istoria și sufletul nostru, de popor latin, aflat la porțile Orientului.

In ceea ce mă privește, nu pot concepe cultura și civilizația românească fără Bucovina! Chiar dacă a fost pentru vremelnicie furată de imperiile austro-ungar și sovietic, ea nu poate fi scosă dintr-un „colț înăcramat de înimă” al acestui neam de căntăreți și de poeți, pentru care

... o fi muzica o artă internațională, chiar și în această ambiție de universalitate, fiecare slujitor al ei are o nație. Greșesc marile puteri, care ne minimalizează. Adevărate crimi se preconizează, chiar și în zilele noastre, prin înțelegerile dictatoriale – ale celor puternici!

Noi, care credem în destinul poporului român, - nu cred, înseamnă a fi un trădător de neam! – le răspundem, categoric prin „cuvintele – testament” ale acelui nemuritor „uomo unico, uomo singolare, uomo universale”, care a fost și rămâne Mircea Eliade:

„Făcând parte, trupestă și spiritualitate, din Europa, mai putem fi sacrificati fără ca sacrificiul acestuia să nu primejdiască însăși existența și integritatea spirituală a Europei?”

De răspunsul care va fi dat, de Istorie, acestei întrebări, nu depinde numai supraviețuirea noastră, ca neam, ci și supraviețuirea Occidentului”.

Argumentare și rationament

LOGICA ȘI DISCURSUL PUBLIC

Prof. univ.dr. Cornel POPA

Să discutăm în „Opinia națională” despre opinii ar părea pentru căitorul grăbit un joc de curinte facă, un calator sau un nouă ai filosofilor de a despăgubi fizul în patru. În definitiv, totuști să se este o opinie și emitem permanent opinii, mai mulți sau mai puțin intemeiate, despre toate subiectele la ordinea zilei: politică, sport, artă.

Este indelnicirea sau datoria presei cotidiene de a ne comunica știri și de a ne transmite judecăți de valoare, comentarii sau opinii avizate despre ceea ce se petrece în cetate, în Parlament, la Guvern și în stradă.

Luăm luan act despre sondajele de opinie și despre aprecierile sociologilor și psihosociologilor despre pregătirea sau lipsa de prejudecăți a instituțiilor statului sau a partidelor și personalităților vietii politice. De stările de opinie se ocupă, frecvent, oamenii politici și politologii, lingviștii, scriitorii, poeții și dramaturgi, esești, oamenii bisericăi. Opiniile emit gospodine, când se duc, și mai ales când se intorc de la piață.

Recent, difuzarea opinilor a devenit un show și un business. Populația ţării își pierde multe ore din noapte asistând, pe posturile de televiziune de stat sau private, la spectacolul luptelor de opinie, un fel de toride nocturne fără tauri sau un fel de lupte de cocoș, pînenogi sau moțăi, dislocați din oglindă sau fără în studiorile TV, spectacole aflate astăzi în concurență ilegală cu cele de la teatrele de revistă și de comedie. Ca cei de pe Titanic, înainte de a-și da seama, noi români rădem de naufragiul propriu, rădem ca mocanul aflat în vîrful dealului, căruia i-a alunecat butoaiele din cărujă: „Paguba fuse cum fuse, da-mi plăcuse cum se duse”. E bine să ne păstrăm simțul umorului, dar nu trebuie să transformăm totul în zeftemea și băscălu. Avem nevoie și de puțină știință de carte, realism și luciditate.

Într-o lume atât de pestriță și de pasionată, căitorul s-ar putea întreba agasat: „Ce mai au de spus logicienii despre discurs și opinie?”. Oricum e o mare inflație de opinii, și multă gălăgie în cetate și nu se mai aud decât cei care au voci și bojoci mai puternici. Cei care au instalații, megafoane, lungimi de undă și sateliți.

Și filosofii sau logicienii n-au stat niciodată prea bine cu plământ și nu stau prea bine nici cu sateliști sau lungimile de undă. Stau ceva mai bine cu ideile și cu puterea de judecată. Stau ceva mai bine cu reflectia despre cunoștere, despre legile gândirii și despre meandrele și distorsiunile acesteia. Ei sunt un fel de doctori ai discursului și spiritului uman și ne pot descrie și trata bolile de care suferă discursul public. Ei ne pot dezvălui bolile ascunse ale argumentării și rationamentului.

Puncte de vedere

Ea nu pare a mai avea astăzi nevoie de Platon și de Aristotel sau de urmării lor. Dar filosofia de astăzi duce cu sine istoria de peste două milenii a înțelepciunii omenești, iar societățile umane niciodată nu le-au prisosat luciditatea și înțelepciunea.

Cât despre logică, ea este o fiică a filosofiei, dar de multă vreme flirtează cu matematica și trage cu coada ochiului la lumea computerelor; croiește strategii și modele pentru baze de cunoștințe și sisteme expert. Este astăzi, asemenea zeului Ianus, o sfîntă bicepsală: teorie abstractă și știință aplicată.

Potem spera, deci, că și căitorii revistei noastre vor parcurge cu dezvoltătură și bună dispoziție reflectiile pe care dorim să le facem în coloanele acestei reviste despre natura și rigorile discursului argumentativ, despre schemele și legile gândirii, despre analiza raționamentelor din viața cotidiană, inclusiv din viața Parlamentului sau din editorialele ziarelor, ca și din unele scrieri filosofice vechi, a unor scrieri literare, de istorie universală sau națională.

Incepem discuția noastră printr-o tentativă de definire modernă a argumentării ca logică aplicată la o situație acțională și printr-o comparație a procesului argumentativ cu raționamentele deductive. Chiar dacă ne îngăduim unele enunțuri teoretice succinte și accesibile, nu intenționăm să mulțumim amfiteatru într-un colț de revistă, ci să privim lumea vie a discursului public prin lentilele logicianului și filosofului, să facem unele radiografii ale discursului public, să-i descoferim, uneori frumusețea, alteori viciile ascunse, să punem în lumină virtuile inteligențial-formative ale instrucției logice, să cultivăm interesul tinerei generații pentru luciditate și claritate în gândire.

Dimensiunile argumentării

Ce este argumentarea? Termenul este folosit cu înțelesuri multiple. Fiecare vorbitor îl folosește cu înțelesul pe care-l-a dobândit în experiența sa anterioară. Pentru noi a argumenta înseamnă încerca să susțin rational o teză, o opinie sau un punct de vedere, o atitudine sau judecăță de valoare, o decizie sau un program într-o anumită situație acțională sau discursivă cu intenția de a convinge un interlocutor și o întreagă asistență de adevărul, justițea, îndreptățirea sau legitimitatea tezei sau opiniei tale.

Argumentarea este un *discurs rational* prin care încercăm să ne convingem interlocutorii de justițea sau intemeierea opiniei noastre. Argumentarea este un demers logic aplicat la o situație acțională. Ea este un act discursiv care precede și pregătește conduită unor agenți. Este evident, că o argumentare are, de regulă, cel puțin doi actori, argumentatorul și adresantul său. Dar, de regulă, argumentarea mai are și o anumită asistență, după cum mai are și un moderator sau supervisor care evaluatează corectitudinea dialogului argumentativ, respectarea normelor minime pe care trebuie să le respecte participanții la argumentare.

Argumentăm teze sau opinii care nu sunt încă acceptate de către interlocutorii noștri. Subiectul supus discuției într-o argumentare are un caracter problematic. În rândurile asistenței sau în mintea interlocutorului nostru direct, există, de regulă, îndoielii și oscilații în privința atitudinii sau soluției care trebuie adoptată. Ceea ce este unanim acceptat de asistență nu are nevoie să fie argumentat.

Scopul celui ce inițiază un discurs sau un dialog argumentativ este de a convinge pe adresantul sau interlocutorul său de justițea punctului său de vedere. Dar cineva poate iniția un dialog și cu intenția de a propune spre deliberare publică o problemă de interes teoretic sau practic ce-l frâmântă pe el și caută o soluție la aceasta.

Argumentarea face parte dintre forme prin care o persoană poate influența alte persoane sau mediul social în care se află. Spre deosebire de alte forme de influențare a

semnele noștri, cum sunt ordinele, amenințările, actele de corupție sau manipulare, argumentarea este singura formă de influențare prin care se respectă integritatea, demnitatea și autonomia spirituală a persoanei. Ea este chemată să joace un rol major în societățile democratice în care competența și lupta de opinii duc la selecția soluțiilor eficiente.

Argumentarea se desfășoară întotdeauna într-o situație acțională dată și într-un context discursiv determinat când agenții sau participanții la acțiune și la discuție au anumite preocupații, intenții și planuri, când dețin anumite informații despre situația în care se află ei, când au anumite cunoștințe sau doar opinii despre legile, regulile și sistemele de valori și criterii care se aplică în situația în care se află ei. Informațiile pe care un agent le definește despre situația în care se află el, ceea ce noi convenim să numim *baza lui de cunoștințe* sau setul de presupuneri, credințe sau chiar prejudecăți pe care acesta le împărtășește.

Oricarei situații acționale putem să-i asociem un set de descripții facturale pe care le vom numi *modelul situației acționale*. Despre acea situație acțională pot fi enunțate, cu îndreptățire, un număr de proprietăți sau acestea poate fi pusă în legătură cu alte stări sau situații. Toate aceste conexiuni vor descrie ceea ce noi vom numi legile, regulile sau clauzele generice valabile despre acea situație inițială și despre situații care în mod firesc decurg din situația inițială considerată.

Deși se asemănă în unele privințe cu demonstrația, argumentarea, spre deosebire de demonstrație, este *logică aplicată într-o situație acțională*. Argumentarea este încărcată de conotații pragmatice.

Persoana care argumentează, spre deosebire de cea care demonstră, nu mai poate rămâne în umbră. La fel, adresantul acesteia, cel ce ia act de argumentare, nu mai poate rămâne nici el în umbră, căci el trebuie convins. La fel, situația și contextul discursiv, trebuie luate și ele în considerare. În plus, într-o demonstrație ne sunt, întotdeauna, date explicit axioame sau ipotezele de la care pornim și teza pe care trebuie să o demonstrăm. Dimpotrivă, într-o argumentare, noi suntem ce opinie avem, ce credem că este adevărat sau ce credem că trebuie întreprins, dar rareori avem date în mod explicit premisele pe care trebuie să ne intemeiem punctul nostru de vedere.

Demersul logic într-o demonstrație directă este de la axiome spre teza de demonstrat. Suntem ce este dat și suntem unde vrem să ajungem. Mai trebuie să găsim pași și regulile logice pe care se intemeiază acești pași. Dimpotrivă, într-o argumentare noi suntem ce opinie avem, ce credem că este adevărat sau ce credem că trebuie întreprins, dar rareori avem date în mod explicit premisele pe care trebuie să ne intemeiem punctul nostru de vedere.

Costul unui abonament trimestrial este de 8.400 lei.

De asemenea, solicitări de abonamente se pot adresa redacției, cu plată prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

REVISTA

OPINIA
națională

Director:
Prof.univ.dr.
Aurelian BONDREA

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330.40.40/interior 182

Revista OPINIA NAȚIONALĂ este înregistrată la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci la nr. 24.000/7.090.672 din 3 septembrie 1997.

Machetarea computerizată și tiparul executate la
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE ȘI TIPOGRAFIA
FUNDATIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

incă, pe ce anume se sprijină teza sau credința noastră.

Intr-o argumentare noi putem da o concluzie sau enunț care ne exprimă credința sau opinia și căutăm un set suficient de premise, sau scopuri teoretice și фактиele pe care să ne intemeiem teza sau convingerea noastră. De la concluzie spre premise drumul este mai greu, urcăm, nu coboram. În plus, baza de cunoștințe a unei argumentări este mai puțin precizată decât baza de cunoștințe a unei demonstrații.

În afară de aceasta, într-o demonstrație, dintre valorile ce călăuzesc ființa umană intervine doar ideea de adevăr, într-o argumentare, în afară de adevăr, intervin, în mod curent, ideile de bine și de rău, de justiție și de dreptate, datorie, onoare, demnitate, lege și legalitate, de scop și program, de fezabilitate sau accesibilitate a unui fel asumat, de eficiacitate și de eficiență etc.

În teoria demonstrațiilor noi nu ne ocupăm de convingerile și credințele interlocutorilor noștri, chiar dacă indirect le influențăm prin demonstrațiile noastre. Acolo noi ne ocupăm de coerența ideilor noastre, de ordinea și claritatea enunțurilor dintr-o teorie.

Demonstrațiile noastre au loc într-o lume înaltă a abstracțiilor, dimpotrivă, argumentarea se desfășoară frecvent în forum, în viața publică, la tribunal, în parlament, în adunările politice, în congrese și în adunări electorale, dar și în presa scrisă, la radio și la televiziune. Argumentarea are loc și în diplomație, în tratative și în negocieri politice sau economice, în pregătirea contractelor de cooperare, în activitățile manageriale. Argumentarea nu trebuie să lipsească din activitățile didactice și cu atât mai mult, în susținerea tezelor de doctorat sau a lucrărilor de diplomă, licență, master etc.

Chiar și în relațiile interpersonale, în familie sau între prieteni, oamenii își justifică, motivează și intemeiază faptele și conuștile cu ajutorul unor argumente, mai mult sau mai puțin convingătoare. Se întâmplă aceasta, adesea, chiar și între necunoscuți, în tren, la restaurant, în discuție cu reprezentanții administrației etc. Am putea spune că argumentăm, pro și contra, pretutindeni. Căci și când ne criticăm șefii direcții sau guvernul, ne susținem poziția critică tot prin argumente.

Puteam conchide că argumentarea este o activitate social-umană pluridimensională:

- formă de comunicare între un emițent sau argumentator și auditor și mijloc de a influența convingerile semnele noștri;
- discurs rațional și formă de organizare logică a cunoștințelor;
- modalitate de intemeiere a deciziilor, planurilor și programelor;
- mijloc de justificare sau motivare a conduitelor trecute;
- formă de competiție interumană în plan spiritual.